

Luku 3: Näkökulmia tehtäviin ja kuviin

Kuvatehtävä s. 22

Selvitä, mitä tarkoittaa ristikuulustelu.

- Suomessa lainsäädäntö ei tunne käsitettä ristikuulustelu.
- Ristikuulustelu tarkoittaa tilannetta, jossa useampaa henkilöä kuullaan samanaikaisesti. Tämä on Suomessa harvinaista, mutta kuitenkin mahdollista, kuten Laki oikeudenkäymiskaaren 17 luvun muuttamisesta kertoo (33 § 4 momentti): ”Milloin asiassa on useita todistajia, kuulusteltakoon heidät kukin erikseen. Jos todistajain kertomukset ovat epäselvät tai ristiriitaiset tahi jos muutoin havaitaan erityisiä syitä olevan olemassa todistajain kuulustelemiseen vastakkain, olkoon se sallittu.”

1. Mitä tarkoittaa tuomioistuinten riippumattomuus?

- Se tarkoittaa, että tuomioistuinten ratkaisuja sitoo ainoastaan voimassa oleva laki.
- Mikään ulkopuolinen taho, esimerkiksi eduskunta, hallitus tai media, ei voi painostaa tai sanella, mitä yksittäisessä tuomiossa päätetään.
- Tuomioistuinten riippumattomuus pyritään takaamaan perustuslaissa: tuomioistuimet ovat vakinaisia eivätkä tilapäisiä.
- Lisäksi tuomarien asema on riippumaton eikä heitä voi erottaa, vaikka esimerkiksi jokin poliittinen päättäjä olisi tyytymätön tuomarin ratkaisuun.

2. Mitä tarkoittaa se, että lakeja tulkitaan ja sovelletaan tuomioistuimissa?

- Rangaistusasteikon soveltaminen on osa oikeuskäytäntöä.
- Vaikka asiasta olisikin kirjoitettu ehdoton laki, tuomioistuimissa sitä yleensä tulkitaan ja sovelletaan tapauskohtaisesti, jotta kaikki vaikuttavat asiat voitaisiin ottaa huomioon.
- Tuomioistuinten antamista päätöksistä muodostuu oikeuskäytäntö. Erityisesti korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut ovat ennakkopäätöksiä, jotka luovat oikeuskäytäntöä.

3. Etsi tietoa tuomioistuimista.

a) Selvitä, miten yleiset tuomioistuimet, hallintotuomioistuimet ja erityistuomioistuimet eroavat toisistaan.

- Yleiset tuomioistuimet käsittelevät yksityisten ihmisten, yritysten ja yhteisöjen välisiä riita-, rikos- ja hakemusasioita.
- Hallintotuomioistuimet käsittelevät julkishallinnon päätöksistä tehtyjä valituksia tai hallintoon liittyviä riitoja.
- Erityistuomioistuimet käsittelevät oman alansa tapauksia, esimerkiksi markkinatuomioistuin kilpailuun liittyviä asioita.

b) Etsi kultakin edellä mainitulta tuomioistuimelta yksi sen antama ratkaisu. Millaisia asioita niissä on käsitelty?

- Opiskelijan oma vastaus.

4. Vastaa kysymyksiin ennakkopäätöksestä.

a) Määrittele käsite ennakkopäätös.

- Ennakkopäätöksiä annetaan sellaisista kysymyksistä, joihin laki ei anna selvää vastausta ja joita ei ole aikaisemmin käsitelty tuomioistuimissa.
- Ennakkopäätökset ovat ohjeita vastaavanlaisten oikeustapausten varalle tulevaisuudessa. Ne luovat oikeuskäytäntöä.
- Ennakkopäätösten avulla pyritään varmistamaan, että lakia tulkitaan eri tuomioistuimissa samalla lailla.
- Ennakkopäätöksiä antavat korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus.

b) Lue oheinen lyhennelmä korkeimman oikeuden tekemästä ennakkopäätöksestä poliisien toimimisesta todistajina. Mikä on päätöksen sisältö?

Käräjäoikeus oli syyttäjien hakemuksesta päättänyt, että neljää poliisina toiminutta todistajaa voidaan kuulla hovioikeudessa vireillä olevassa rikosasiassa anonymisti eli siten, etteivät heidän henkilöllisyytensä eivätkä yhteystietonsa paljastu. Näin haluttiin suojella poliisien yksityisyyttä. Julkisen asiamiehen haettua käräjäoikeuden päätöksiin muutosta hovioikeus oli hyväksynyt käräjäoikeuden ratkaisujen lopputuloksen. Korkein oikeus kuitenkin katsoi, että anonymiteetin myöntämistä ei varsinkaan poliisitodistajien osalta voida perustaa pelkästään rikoksen laatuun ja tietoihin todistajien virka-asemasta ja siitä, että rikollisjärjestölle on aiheutunut vahinkoa rikoksen paljastumisen johdosta. Sitä, että todistajien mahdollisuudet toimia ammatissaan jatkossa vaarantuisivat, jos he todistaisivat henkilöllisyytensä ilmaisten, ei ole Suomessa säädetty perusteeksi anonymille todistelulle. Kun asiassa ei ollut esitetty riittävää selvitystä siitä, että menettely olisi ollut välttämätön todistajan tai hänen läheistensä suojaamiseksi henkeen tai terveyteen kohdistuvalta vakavalta uhalta, Korkein oikeus kumosi hovioikeuden päätöksen ja hylkäsi syyttäjien hakemuksen.

KKO:2016:88

- Käräjäoikeus oli myöntänyt poliiseille oikeuden todistaa anonymisti hovioikeudessa. Tällä oli haluttu suojata poliisien yksityisyyttä.
- Korkein oikeus kuitenkin katsoi, että poliisien osalta anonymiteettiä ei voida myöntää ja todistaminen ei vaaranna toimimista poliisin ammatissa jatkossa. Lisäksi ei ollut todisteita, että todistaminen vaarantaisi todistajia tai heidän läheisiään.
- Korkein oikeus kumosi anonymiteetin.

c) Miten se jatkossa todennäköisesti vaikuttaa käräjäoikeuksien päätöksiin ja toimintaan?

- Vastaavanlaisissa tilanteissa käräjäoikeudet eivät enää myönnä anonymiteettiä.